

Wiki és a tudásalapú társadalom

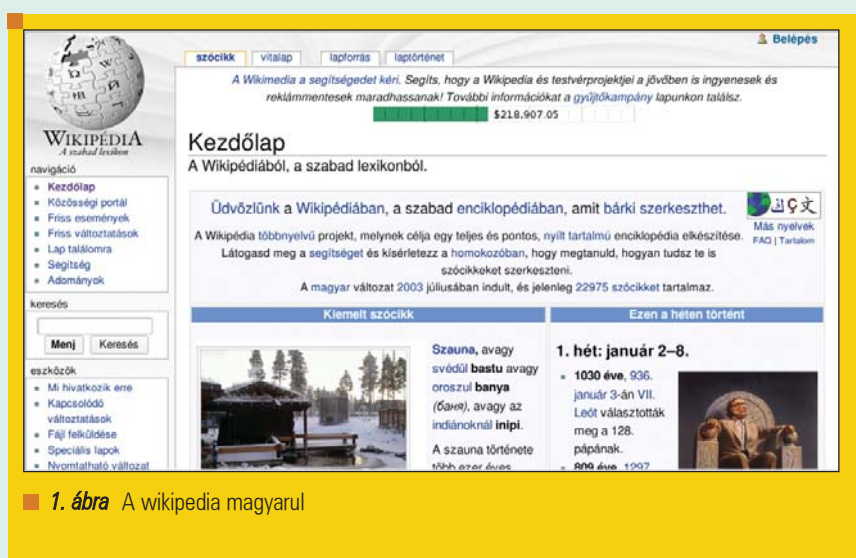
Valószínűleg sokunkkal előfordult már, hogy valamelyik kereső az egyik kulcsszóra egy wiki(pedia) oldallal tért vissza első találatként. Nos ez egyáltalán nem véletlen! Ha egy mondatban kéne összefoglalni a wiki-jelenséget, akkor azt mondanám, hogy az eddigi csak olvasható webtartalom helyett eljött az írható-olvasható oldalak kora.

Ebben a cikkben először bemutatam a *wikipedia.org*-ot, mint a legnépszerűbb wikit, aztán szólnék a wikik mögött megbújó szoftverekről és elmerengünk egy keveset a címben jelzett wiki-filozófiáról is. Talán ideje a *Révai* és a *Britannica* helyett valami másban gondolkodnunk?

Wikipedia.org

Ha ellátogatunk a fenti címre, akkor először is nyelvet kell válasszunk, hiszen a wikipedia többnyelvű alkalmazás. A magyar változat is egészen jól áll, már a több mint tízezer szócikket tartalmaz. Az oldal egyfelől használható lexikonként, hiszen ha beütünk egy kulcsszót, nagy valószínűséggel egy lexikon-oldalt kapunk vissza a témában. Nagy előnye, hogy a porszagú, több polnyi lexikonokkal szemben itt nincsenek a fizikai méretek által behatárolt korlátok, a szócikkek szerzői legjobb tudásuk szerint tetszőleges terjedelemben kifejtetik a témát. A rendszer ezen kívül számtalan ötletes szolgáltatással igyekszik túllépni az egyszerű lexikonokon, hiszen idézetgyűjteményt, médiatárat, szótárat és fajbesorolót is találunk a testvérprojektek között. Ha pusztán a gyakorlati kezelhetőséget tartjuk szem előtt, akkor ötös alára vizsgáljuk a *Wikipedia*.

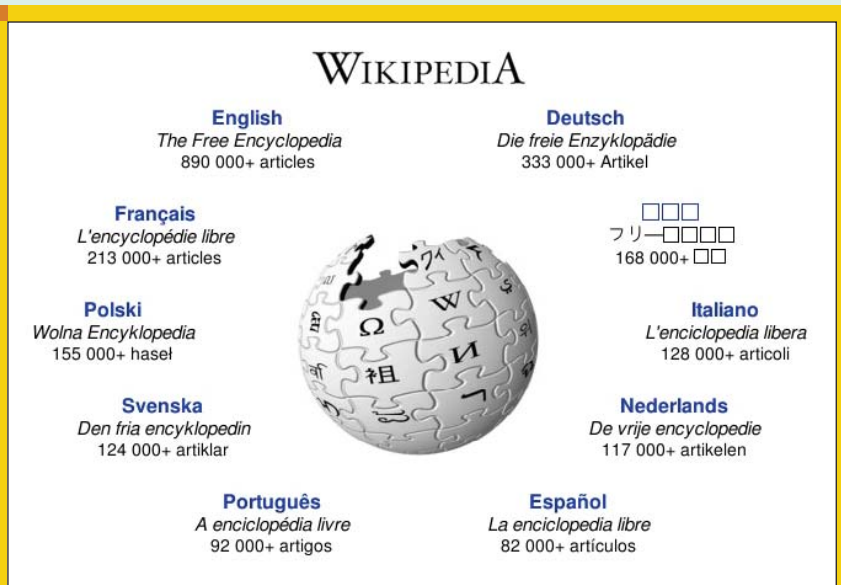
Magukat a szócikkeket nagyon könnyű megtalálni, ha nincs pontos találat, akkor a részleges egyezések listáját is megkapjuk, vagyis mindazon szócikkeket, ahol szerepel

1. ábra A wikipedia magyarul

a keresett szó. Sok ábra és hanganyag is tartozik a lexikonhoz. Akkor hogy-hogy ötös alá? A sebessége miatt. A legrosszabb időpontjaiban a *Wikipedia* vánszorog, a nagy mértékű felhasználói beavatkozások miatt nagyon lelassul. Persze ez valószínűleg csupán múló állapot: a kiszolgálópark erősödésével és esetlegesen a szoftverrendszer fejlesztésével megoldódhat. A másik, ha lehet, még ennél is érdekesebb tevékenység a *wikipedia.org*-on az, ha az ember szócikkírára adja a fejét. Ez általában úgy kezdődik, hogy felfedezünk valami apró hibát a lexikonban (ilyenek vannak, gyakran csak elgépelésből fakadnak) és azt kedvünk támad kijavítani. Semmi akadálya! Mint a bevezetőben is említettem, a Wiki írható és olvas-

ható tartalom. Minden oldal tetején ott van a Szerkeszt/Edit gomb, mellyel egy szemvillanás alatt módosíthatjuk saját belátásunk szerint szinte bármelyik szócikket. Ez persze rögtön felveti a virtuális vandalizmus kérdését, mely az egész ötletet fenyegeti. Erről majd a wiki-filozófia tárgyalásánál bővebben lesz szó. Első közelítésben semmi meg nem akadályozhat bennünket abban, hogy egy még nem létező témáról – ha elég naprakész a tudással rendelkezünk vele kapcsolatban – új szócikket alkossunk. Előbb azonban mindenképpen célszerű elolvasni az új szócikk létrehozásáról szóló szócikket. Itt megtudhatjuk, hogy mi való egy lexikonba és mi nem. Így alakul aztán a lexikon egyre nagyobb, egyre pontosabb ismereteket tartalmazó

■ 2. ábra A wikipedia kezdőlapja

tudásbázissá. A szócikkeket szerencsés esetben olyan személy írja meg, aki alapos tudással rendelkezik a témáról. De ha nem, az se nagy baj, úgyis kijavítják.

Mediawiki

Aki hasznosnak találja a fent vázolt rendszert saját céljaihoz, az indíthat saját wikit. A wikipediát meghajtó szoftver nyílt forráskódú és *GPL* licenz alatt elérhető. Így aztán pár apró előkészület után könnyen közösségi portált tudunk létrehozni. Egy munkahelyen, vagy bármely olyan helyen, ahol több ember azonos célkon munkálkodik, hatékonyan meg lehet osztani információkat egy ilyen wiki segítségével.

Bizonyos esetekben akár egy levelezőlistát is kiválthat, mint a tudás központi forrása. Nyilván egy szűk felhasználói csoport esetén fontos korlátozni, hogy tényleg csak azok olvassák és írják az oldalt, akikre a dolog tartozik. Webes alkalmazásról lévén szó, talán nem meglepő, hogy a mediawiki beüzemeléséhez a szokásos „triumvirátus” szükséges: az Apache, a PHP és a MySQL.

Ez az összeállítás a legnépszerűbb a Linux alatt futtatott webes alkalmazások esetén, így a vállalati webkiszolgálón jó eséllyel pont ezeket találjuk majd. Tekintsük át röviden az üzembe helyezés lépéseit.

Először töltsük le a <http://www.mediawiki.org/wiki/Download> címről magát a szoftvert. Csomagoljuk ki a *tar.gz* archívumot, aztán töltsük fel a szerverre a web-szerver megfelelő könyvtárába (*htdocs* vagy *wwww*). A telepítővarázsló futtatásához adjuk ki a

```
chmod a+w config
```

parancsot, hogy a *PHP* szkriptek tudják írni az alkalmazás beállításait. Ha ezután a a könyvtárra navigálunk egy böngészővel, a telepítővarázslót láthatjuk, ami már végigvezet bennünket a többi lépésen. A telepítés után mindösszesen annyi a teendőnk,

hogy a *config* könyvtárat eltávolítsuk. Nincs más hátra, mint megtölteni tartalommal a létrejött rendszert, bár ez a legnehezebb feladat. A *wikipedia.org* a tartalma és nem a rajta futtatott szoftver miatt számít kuriózumnak. Jó ha tudjuk, hogy wiki nem csak egy van. Ma már számtalan ehhez hasonló írható-olvasható webes alkalmazás létezik. A *freshmeat.net* 140 alkalmazást talál a wiki kulcsszóra, ha tehát a fent említett mediawiki nem felel meg az igényeinknek, akkor a <http://freshmeat.net/search/?q=wiki> címen bízvást megtaláljuk az „igazit”.

A Wiki-filozófia

A *Wikipedia* rövid idő alatt nagy ismertségre tett szert. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy egy ilyen vállalkozás láttán sok emberben felöltik egy hatalmas, közös, könnyen kezelhető tudás utópiája, mely nagyon vonzó alternatíva a Gutenberg-galaxishoz képest. Az angol kiadásnak jelenleg több mint háromszor annyi szócikke van, mint a nagy hírű magyar *Révai Nagy Lexikonnak* (896 ezer a 230 ezerrel szemben), így aztán kellő tekintélyt vívott ki magának ez a botcsinálta lexikonírók által összehordott ismerethalmaz. Talán az is a népszerűség jele, hogy már egy a wikipedia jelenséget ellenző weboldal is született: <http://wikipediaclassaction.org/>. Nyilván felmerül a kérdés, hogy mennyire hiteles a majd egymillió szócikk tartalma? A közelmúltban a magyar weben is megjelent több cikk amelyek ezt a kérdést feszegették?

■ 3. ábra Egy telepített, testreszabott mediawiki

Nos, a jelek szerint a *Wikipedia* egészen jó! Egy független vizsgálat szerint az *Encyclopedia Britannicával* összehasonlítva szinte ugyanannyi az egy szócikkre eső tévedések száma. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy egy-egy szócikk külön életet él. Valaki egyszer begépele, aztán ezt sokan megnézik, átszerkesztik és sok szerkesztés után nyeri el többé-kevésbé végleges formáját. Persze végleges formáról ez esetben nincs is nagyon értelme beszélni, mivel gyakorlatilag bárki bármit átírhat.

Sajnos egyeseknek kiváló alkalom ez a digitális vandalizmus kiélésére is: nincs annak műszaki akadálya, hogy valaki egy teljes szócikket átírjon zagyvaságra. Az oldal üzemeltetői annyit tudnak tenni, hogy egy mozdulattal visszaállítják az előző állapotot (minden cikk teljes történetét tárolja a rendszer) és előbb-utóbb kitiltják az adott IP címet.

A rendszer felépítéséből adódik, hogy teljes védelmet nem nyújt a szándékos károkozással szemben, ezért aztán az angol *Wikipedia* korlátozásokat vezetett be: új szócikket nem írhatnak

névtelen látogatók, de a meglévőeket továbbra is szerkeszthetik. Vannak egész más elképzelések mentén szerveződő elképzelések is. Ilyen például a *The Digital Universe* (<http://www.digitaluniverse.net/>) is, amely a *Wikipediához* hasonlóan egy tudásbázist szeretne létrehozni, de ezt nem akárci, hanem csak tudományos szakértők szerkeszthetik. A *Wikipedia* alapítói szerint ez nem jelent konkurenciát nekik, hiszen egészen másról van szó. Kicsit is értve és érezve a wiki-használatot, ez valóban így is van. Az egész dolog varázsát a szerkeszthetőség adja, az idő pedig majd eldönti, hogy melyik elképzelés végzi a net süllyesztőjében. Addig is használjuk az internet e roppant méretű, rendszerezett információhalmazát, írjunk bele és javítgassuk. Akár létrehozhatjuk a magyar *Wikipediában* a *Linuxvilág* szócikket is. Csak arra ügyeljünk, hogy a szerkesztés során legyünk pártatlanok és kiegyensúlyozottak. Nem ajánlják, hogy saját magunkról illetve velünk szoros kapcsolatban lévő dologról írjunk cikket. Így aztán valamelyik olvasóra vár ez a nemes feladat.

A *Linux* és egy kreatív ötlet segítségével akár mikor a *Nagy Francia Enciklopédia* híres szerkesztőinek bőrébe bújhatunk egy időre, hiszen ahogyan az enciklopédia ötlete és szellemisége merőben új volt akkor, éppúgy csodálkoznak ma a *Wikipedián*.

Novák Áron

(aaron@szentimre.hu)

BME-VIK-es hallgató, műkedvelő rendszergazda. Jelenleg leginkább a NetBeans-szel és mindenféle hordozható eszközzel foglalkozik, legáltalában mindazokkal, amelyeket meg lehet szólaltatni Linux alatt.

KAPCSOLÓDÓ CÍMEK

Magyar wikipedia:

➔ <http://hu.wikipedia.org>

Angol wikipedia:

➔ <http://en.wikipedia.org>

